

4 om ANTISEMITTISME

HL-senteret kom med sin utfyllende rapport om norske holdninger til jøder og muslimer i 2017. «Først» gjorde sin egen lille mini-undersøkelse i forbindelse temaet for denne utgaven av bladet.

Vi stilte noen spørsmål til hhv en av forskerne som var med på å utforme rapporten, en representant for den gruppen rapporten omhandler, nemlig den jødiske minoriteten i landet vårt, samt to representanter fra det kirkelige landskapet i Norge. Hva tenker disse om holdningene – bevisste og ubevisste – i samfunnet vårt i dag?

Øivind Kopperud
Forsker ved HL-senteret

Hvorfor blir vi ikke kvitt antisemittismen?

– Antisemittismens historie i Europa er så lang og sitter så dypt i store deler av vår egen Europeiske historie at det er vanskelig å bli kvitt. Antisemittismen har opp gjennom blitt brukt som styringsverktøy fra myndigheter med til dels stor folkelig støtte. Grunnen til dette tror jeg handler om jødernes plass i Europas kristne kulturhistorie. Allerede som små barn lærte man – i hvert fall historisk – om jødene som ikke tok imot Jesus og historien om for eksempel Judas og for mange ble disse fortellingene en forklaring på hvordan jødene var. Nå i dag preger ikke disse historiene oss like mye direkte, men indirekte da mange mener at jødene for eksempel er mer griske enn alle andre (bygget ubevisst på historien om Judas som solgte Jesus for 30 sølvpenge). Jødene blir derfor av mange sett på som annerledes enn alle andre og denne «annerledesheten» er i all hovedsak negativ. Når slike negative holdninger sitter så dypt og er delvis ubevisste, er det vanskelig å gjøre noe med det. Når disse stereotypene i tillegg blandes inn med situasjonen i Midt-Østen blir det enda verre.

Er det verre i Norge enn i andre land i Europa?

– Norge er ikke verre enn andre land i Europa og ligger på samme nivå som blant annet de andre skandinaviske landene, men det betyr ikke at vi kan lene oss tilbake og si at vi ikke har et problem. Det at andre har det samme problemet gjør ikke vårt mindre.

Kan legitim kritikk av Israel bikke over i antisemittisme? Eventuelt når?

– Hvis kritikken av staten Israel bikker over i antisemittisme er kritikken ikke lenger legitim. For eksempel kan man legitimt hevde at staten Israel fører en politikk mot palestinerne som både er undertrykkende og utfordrende, men mye av det handler om hvordan man faktisk argumenterer. Hvis man hevder det overnevnte og argumenterer ut ifra det, er det helt greit, men legger man for eksempel til at Israel handler slik og sånn fordi jødene opp igjennom historien har behandlet alle dårlig og bare vært opptatt av å utnytte alle andre er man plutselig over i antisemittismens verden. Jeg blir ofte møtt med at det er umulig å kritisere Israel uten å være antisemitt, men det går fint an og mye av den hardeste kritikken mot staten Israels politikk kommer internt fra Israel noe som ofte drukner i norsk medievirkelighet. Et annet poeng er at staten Israel må behandles på samme måte som alle andre land. Hvis det skal være egne standarder for Israel i forhold til alle andre beveger man seg også over en grense.

>>

Michael Gritzman

Prosjektleder for Informasjonstiltak mot antisemittisme

Hvordan oppleves det å være jøde i Norge i dag?

– Norge er et godt land å leve i! Generelt opplevs det godt å være jøde i Norge. Når det er sagt er det viktig ikke å skyve fra seg at alt ikke er ideelt, at det finnes utfordringer. Kanskje spesielt for barn og unge. Jeg har vært i kontakt med flere jødiske ungdommer som har opplevd ubehagelige ting på ungdomsskolen. Jøder er en av Norges nasjonale minoriteter. Det er også mye godt å si om det offisielle Norge og måten man behandler sine jødiske medborgere. Samtidig er det en trist

refleksjon om Norge og Europa anno 2018, at det er nødvendig med politibeskyttelse av jødiske institusjoner.

Da er det godt å vite at myndighetene i Norge er seg sitt ansvar bevisst.

Har du selv opplevd antisemittiske holdninger fra andre?

– Jeg går med kipa og er dermed ganske synlig. I det daglige og gjennom hele mitt virke på ulike arbeidsplasser har jeg egentlig aldri opplevd antisemittisme. Jeg opplevde for en del år siden at en mann på gaten ropte noen svært stygge ord etter meg, men dette er heldigvis en isolert episode.

Ser du noen sammenheng mellom (legitim?) «anti-israelisme» og antisemittisme?

– Svaret legger i selve formuleringen av spørsmålet. Det er naturligvis legitimt å rette kritikk mot Israel på samme måten som det er legitimt å rette kritikk mot enhver annen stat, inklusive Norge. Det er innholdet, formen og proporsjonen av kritikken som noen ganger går over streken og har form av antisemittisme. Et klassisk eksempel på en slik gruppetenking knyttet

”

“Kritikk av Israels politikk er ikke å være mot Israel. Tvert i mot.”

– Berit Hagen Agøy

”

“At jødene er et utvalgt folk betyr at de er forpliktet til å følge alle påbud og forbud i Toraen, ikke at de er bedre enn andre.”

– Michael Gritzman

til Israel/jøder var uttalelsen til tidligere statsminister Kåre Willoch på NRK i 2008. Knyttet til spørsmålet om den nyvalgte president Barack Obama ville komme til å føre en annen Midtøstpolitikk svaret Willoch at ”det ser ikke lyst ut, for han har jo valgt en stabssjef som er jøde ...”. Denne formuleringen ble i etterkant forsvart av mange, deriblant på lederplass i et av Norges største media.

Er det din oppfatning at jødene er et utvalgt folk? Hvordan forholder du deg i så fall til det?

– Det har gjennom historien blitt brukt mot jøder at de ser på seg selv som et utvalgt folk. Dette skyldes en – bevisst eller ubevisst – misforståelse. Jøder mener ikke at de er bedre enn andre. Begrepet ”utvalgt folk” betyr at jøder er forpliktet til å følge alle reglene, dvs. påbudene og forbudene, i Toraen. Det er her viktig å presisere at lovene/reglene ikke er begrenset til de reglene som er inkludert i de 10 bud, men alle jødedommens regler.

Berit Hagen Agøy

Generalsekretær i Mellomkirkelig råd

Hva er din kontakt med det jødiske miljøet her i Norge?

– Mellomkirkelig råd samarbeider med Det mosaiske tros-samfunn i vår kontakt-gruppe, Abrahams forum og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Norge.

Hva betyr det for deg i praksis at jødene er Guds utvalgte folk?

– Jeg minnes om jødernes

historie, samt kontinuitet og brudd mellom jødisk og kristen teologi og tradisjon.

Hvorfor blir vi ikke kvitt antisemittismen?

– Vi kan ikke stadfeste at det ikke går an å bli kvitt den, men det forutsetter at hver ny generasjon har historisk kunnskap slik at antisemittismen kan gjenkjennes og motarbeides.

Ser du noen sammenheng mellom (legitim?) «anti-israelisme» og antisemittisme?

– Etter min mening finnes ingen legitim «anti-israelisme»? Kritikken av israelsk politikk er ikke å være mot Israel, tvert imot. Kritikken må ta utgangspunkt i et ønske om å bevare Israel som et demokrati innenfor internasjonalt anerkjente og trygge grenser. Mange gjør den feilen at jøder blir ansvarlige for israelsk politikk, noe som kan føre til antisemittisme.

Andreas Hegertun

Forstander i Filadelfiakirken, Oslo

Hva er din kontakt med det jødiske miljøet her i Norge?

– Det jødiske miljøet i Oslo er ikke så stort og synlig som jeg skulle ønske det var. Jeg har hatt møter med representanter derfra og også besøkt den Israelske ambassaden, men jeg og vi har ikke noe løpende kontakt dessverre. Jeg har initiert en dialog med en jødisk rabbiner for å undersøke hvordan han fra sitt perspektiv opplever våre beskrivelser av jødisk kultur i forkynnelsen vår. Jeg håper den dialogen kan gi læring.

Hva betyr det for deg i praksis at jødene er Guds utvalgte folk?

Jeg tror Gud åpenbarte sin plan om å velsigne alle folk på jorden gjennom Abraham og det jødiske folk. Alle vi «hedninger» har gjennom Jesus fått bli inkludert i denne planen. Det jødiske folk vil for alltid stå i en historisk særstilling på grunn av dette, samtidig som alle mennesker, også jødene trenger å ta imot frelsen gjennom Jesus Kristus.

Hvorfor blir vi ikke kvitt antisemittismen?

– Jeg satt i en taxi på vei til Anne Frank-museet i Amsterdam da vår tyrkiske sjåfør plutselig spurte; «Hva skal dere der? Det er bare en løgn hele historien». Jeg ble

“Antisemittismen her hjemme er muligens knyttet opp mot Israels politikk. Det er i så fall urettferdig og merkelig.”

– Andreas Hegertun

så provosert at jeg lot de andre gå inn på museet, mens jeg ble sittende utenfor å diskutere med sjåføren. Etter det spurte jeg alle taxisjåførere på reisen om de trodde på Holocaust, og dessverre benektet samtlige det. Det ble en vekker for meg. Jeg tror vi må være så ærlige å si at en del av dagens antisemittisme er knyttet til muslimske miljøer. Dette har både historiske, geografiske og sannsynligvis religiøse grunner. Øvrig antisemittisme er for meg et mysterium. Norske jøder er så og si usynlige i samfunnet så det er ikke mulig å finne noen forklaring for antisemittisme her hjemme. Da må det være knyttet til staten Israels politikk. Men i så fall er det urettferdig og merkelig mot norske jøder.

Ser du noen sammenheng mellom (legitim?) «anti-israelisme» og antisemittisme?

– Jeg kan i og for seg forstå at det er nærliggende for kristne miljøer som elsker bibelfortellingene om Israel, jødene og Jesus å gå i forsvar for Israel. Her trengs det sikkert ofte flere nyanser. Det jeg derimot ikke forstår er hvorfor enkelte på den andre siden blir så sterkt engasjert mot akkurat Israel. Hvorfor LO arbeider for boikott, mens man samtidig overser så mange andre konflikter i verden, det synes jeg er underlig. Jeg vil ikke kalle det antisemittisme, men jeg synes i alle fall det er merkelig. Hvis man over tid dømmer Israel etter en annen standard enn andre land, da må man stille seg noen alvorlige spørsmål om hvorfor det skjer. ■

